

РЕЦЕНЗІЯ

доцента кафедри міжнародного права та порівняльного правознавства Національного університету біоресурсів і природокористування України, кандидата юридичних наук, доцента ГОЛОВКО Людмили Олександрівни на дисертаційне дослідження ПСУТУРІ Бека Демурійовича на тему: «Правове регулювання виробництва органічної продукції рослинництва», подане на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право»

Актуальність теми. Здоров'я населення прямо залежить від безпечності та якості продуктів харчування, які воно вживає. Безпечність та якість продуктів харчування у тому числі визначаються умовами та способами їх виробництва. Споживання продуктів харчування, які насичені різними небезпечними сполуками (нітратами, залишками пестицидів, гербіцидів тощо) має за наслідок погіршення здоров'я населення. Впровадження органічного способу виробництва навпаки є запорукою здоров'я людини. Також, розвиток органічного виробництва вигідний не лише з економічної точки зору, а ще й з екологічної, оскільки органічне виробництво дозволяє відновити та поліпшити стан ґрунту.

Україна має дуже великі перспективи розвитку ринку виробництва органічної продукції, оскільки вона є найбільшою аграрною державою в Європі. Завдяки родючим чорноземам потенціал щодо органічного землеробства в Україні неймовірний. Західний досвід показує, що майбутнє галузі сільськогосподарського виробництва саме за біотехнологіями.

Угодою про асоціацію (2014 р.) передбачається співробітництво сторін, яке включає, у тому числі заохочення сучасного та сталого сільськогосподарського виробництва, з урахуванням необхідності захисту навколишнього середовища і тварин, зокрема поширення застосування методів органічного виробництва й використання біотехнологій, *inter alia* шляхом впровадження найкращих практик у цих сферах.

Комплексного дослідження правових питань виробництва органічної продукції рослинництва, незважаючи на його важливість у забезпеченні продовольчої та екологічної безпеки України, в доктрині аграрного права України проведено не було.

Таким чином, дисертаційне дослідження Псутурі Бека Демурійовича на тему: «Правове регулювання виробництва органічної продукції рослинництва» вбачається актуальним та своєчасним.

Структура дисертаційного дослідження дозволила автору повно охопити предмет дисертаційного дослідження. Справляє позитивне враження джерельна база роботи, що свідчить про системне і повне опрацювання проблеми і високий рівень наукової підготовки автора, його наукову зрілість.

У дисертаційному дослідженні Б. Д. Псутурі здійснено ґрунтовний аналіз теоретичних і законодавчих засад правового регулювання виробництва органічної продукції

рослинництва, організаційно-правового забезпечення виробництва органічної продукції рослинництва за законодавством України. Наведене авторське визначення правовідносин у сфері виробництва органічної продукції рослинництва.

Цілком логічним і обґрунтованим є те, що автор провів періодизацію розвитку законодавства у сфері виробництва органічної продукції рослинництва, починаючи з 1991 року й до цього часу, виділив чотири етапи його становлення та розвитку, виявив переваги та недоліки кожного із етапів.

Запропоновано широкий підхід до визначення органічної продукції (продукту) рослинництва. Згідно з ним, це – сільськогосподарська продукція рослинного походження, отримана у процесі вирощування органічних сільськогосподарських рослин і заготівлі органічних об'єктів рослинного світу.

Можна підтримати автора в тому, що оскільки одними з основних виробників сільськогосподарської продукції виступають особи, які ведуть особисті селянські господарства, необхідним є забезпечити їм можливість виробляти сільськогосподарську органічну продукцію без набуття статусу фізичної особи-підприємця або створення юридичної особи, шляхом визнання їх на законодавчому рівні операторами.

Оригінальною є позиція автора, що законодавче врегулювання підстав, умов та процедури здійснення сертифікації земель, на яких повинна вирощуватися продукція органічного рослинництва, не повинно обмежуватися лише землями сільськогосподарського призначення а поширюватися на всі категорії земель, які можуть бути використані у сільськогосподарському виробництві. Можна підтримати автора в тому, що потребує законодавчого врегулювання визначення вимог до інших природних ресурсів, які використовуються у органічному виробництві, адже водне законодавство, лісове законодавство, законодавство про рослинний світ, законодавство про надра не визначають специфіки використання даних природних ресурсів у виробництві органічної продукції рослинництва.

Особлива увага в дисертаційному дослідженні звертається на проблему законодавчого забезпечення державної підтримки органічного виробництва. Обґрунтована важливість закріплення на законодавчому рівні необхідності розроблення і прийняття державної цільової програми розвитку органічного виробництва та відповідних регіональних програм. Стверджується, що додаткову фінансову підтримку мають отримувати виробники окремих підгалузей органічного рослинництва.

Враховуючи, що земельним і аграрним законодавством України передбачена необхідність проведення агрохімічної паспортизації земель, та з метою реалізації вказаних положень, запропоновано внести відповідні зміни до Положення про Міністерство аграрної

політики та продовольства України, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 17 лютого 2021 р. № 124.

Позитивною стороною дослідження є вивчення досвіду правового регулювання виробництва органічної продукції рослинництва в країнах ЄС, Азії та США. Враховуючи зарубіжний досвід, запропоновано передбачити у законодавстві України: закріплення вимоги виробляти продукцію органічного виноробства з органічної сировини; збільшення тривалості перехідного періоду до 36 місяців для вирощування всіх видів рослин або можливість ухвалення рішення щодо продовження перехідного періоду у випадках, якщо земельна ділянка була забруднена речовинами, не дозволеними до використання в органічному виробництві; встановлення так званих «буферних зон» при паралельному виробництві. Вказане є особливо актуальним, зважаючи на рівень забруднення українських земель у процесі військових дій.

Висновки дисертації є цілісними, логічними та обґрунтованими, відповідають меті за завданням дослідження й містять важливі теоретичні та практичні положення щодо правового регулювання виробництва органічної продукції рослинництва.

Значення одержаних результатів для науки й практики та рекомендації щодо їх можливого використання полягає в тому, що основні положення і результати дослідження можуть бути використані у: науково-дослідній сфері – для подальших наукових розвідок у сфері аграрного, земельного та екологічного права в контексті забезпечення розвитку зеленої економіки; нормотворчій діяльності – при вдосконаленні законодавства, зокрема розробленні змін і доповнень до нормативно-правових актів, що регулюють відносини у сфері виробництва органічної продукції рослинництва; правозастосовній діяльності – для підвищення ефективності реалізації законодавства у сфері виробництва органічної продукції; навчальному процесі – при викладанні навчальних дисциплін «Аграрне право», «Екологічне право», «Правові проблеми сталого розвитку сільських територій», «Продовольче право», а також при підготовці навчальної та навчально-методичної літератури із цих дисциплін.

Повнота викладення наукових положень, висновків і рекомендацій в наукових публікаціях, зрахованих за темою дисертації. Основні положення та результати дисертаційного дослідження викладено у 10 наукових працях, з яких 3 статті у наукових фахових виданнях України, стаття у науковому виданні іншої держави, 6 тез наукових конференцій. Зазначені публікації повною мірою висвітлюють основні наукові положення дисертаційного дослідження.

Відсутність (наявність) порушення академічної доброчесності. Дисертація є самостійно написаною кваліфікаційною науковою працею із науково-обґрунтованими висновками та рекомендаціями, які виставлені автором для публічного захисту.

Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідні джерела. У роботі відсутнє привласнення чужих ідей, результатів або слів без оформлення належного цитування.

Оцінюючи позитивно роботу, слід зазначити, що зміст дисертації, як і будь-якого творчого, самостійного дослідження, містить деякі **недоліки та дискусійні положення**:

1. Дискусійним є винесення визначення органічної продукції (продуктів) рослинництва як пункт наукової новизни під рубрикою «уперше».

2. У висновках до розділу 2 дисертант зазначає, що у державній цільовій програмі розвитку органічного виробництва мають бути прописані заходи, спрямовані, насамперед, на стимулювання невеликих сільськогосподарських виробників (фермерських та особистих селянських господарств) до виробництва відповідної продукції. Проте, на жаль, автор не деталізує, які саме. На наш погляд, доцільно було б подати і конкретні пропозиції.

3. В підрозділі 3.1 дисертант згадує Закон Німеччини «Про імплементацію правових актів ЄС у сфері органічного землеробства» та Закон Австрії «Про імплементацію законодавства Європейського Союзу у сфері органічного виробництва, захищених ознак походження та традиційних особливостей», проте, на жаль, не здійснює аналіз їх положень.

4. Згідно пункту 4 висновків «автор провів періодизацію розвитку законодавства у сфері виробництва органічної продукції рослинництва, починаючи з 1991 року й до цього часу, виділив чотири етапи його становлення та розвитку, виявив переваги та недоліки кожного із етапів». На нашу думку, у висновках також варто було б виділити ці етапи.

Проте наведені зауваження, які певною мірою носять характер побажань, не впливають на загальну позитивну оцінку виконаної здобувачем наукової роботи.

Загальний висновок. Дисертаційне дослідження Б. Д. Псутури на тему: «Правове регулювання виробництва органічної продукції рослинництва» є завершеною, самостійно підготовленою кваліфікаційною науковою працею, в якій отримані нові науково обґрунтовані та практично цінні результати, що вирішують важливе наукове завдання. Актуальність обраної теми дисертації, ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, новизна та повнота викладу в опублікованих працях повністю відповідають вимогам Міністерства освіти і науки України. Дисертаційне дослідження не містить порушень академічної доброчесності.

Таким чином, дисертація на тему: «Правове регулювання виробництва органічної продукції рослинництва» відповідає вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261, наказу МОН України № 40 від 12 січня 2017 року «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» і Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової

спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44, а її автор Псутурі Бека Демурійович заслуговує на присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».

Рецензент
Доцент кафедри міжнародного права
та порівняльного правознавства
Національного університету біоресурсів
і природокористування України,
кандидат юридичних наук, доцент

Людмила ГОЛОВКО

